

TRYGGHET - RESPEKT - INKLUDERING - MESTRING

2021

OVERORDNET PLAN
FOR ET TRYGT OG GODT
PSYKOSOSIALT BARNEHAGEMILJØ

BARNEHAGENE I VESTRE TOTEN KOMMUNE

INNHOLD

Plan for et godt psykososialt barnehagemiljø

Innledning	4
Utarbeidelse og vedlikehold av planen	4
Lovgrunnlag	5
Handlingsplanens mål	7
Definisjon	8

Forebygging

Et godt barnehagemiljø	9
Personalet	11
Foreldresamarbeid	14

Hva gjør vi når krenkelser oppstår? 15

Hvordan avdekke krenkelser?	16
Hvordan følge opp krenkelser?	16

Referanser og kilder 17

Loverk	17
Grunnlagsdokument og veiledere	17

INNLEDNING

Ny barnehagelov trer i kraft fra 01.01.21 og sentralt her står kapittel VIII om psykososialt barnehagemiljø.

Det er nedfelt i barnehageloven at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle handlinger og avgjørelser som gjelder barn i barnehagen.

Det skal være nulltoleranse for krenkelser i barnehagene og barnehagens forebyggende arbeid vektlegges stor betydning.

Barnehagene har plikt til å sikre at alle barn har et trygt og godt barnehagemiljø og barnehagene har nå fått en aktivitetsplikt. Det betyr at alle som arbeider i barnehagen skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for krenkelser.

Det er en skjerpert aktivitetsplikt dersom en ansatt i barnehagen, krenker et barn.

Et godt psykososialt miljø er avgjørende for barns læring og trivsel.

Forskning viser at et bevisst personale som har høy relasjonskompetanse evner både å avdekke og forebygge mobbing og krenkelser.

Barnehageloven stiller klare forventninger til barnehagens forpliktelser til å skape et godt fysisk og psykososialt læringsmiljø for barn. Barnehagen skal være en helsefremmende og forebyggende arena og skal handle raskt og ta de grep som er nødvendige for å forhindre og stoppe krenkelser og mobbelignende atferd.

Vestre Toten kommunes plan for et godt psykososialt barnehagemiljø er et verktøy for alle kommunale og private barnehager i arbeidet med å forebygge og hindre krenkende ord og handlinger i barnehagen. Planen har fokus på forebygging, og legger stor vekt på de ansattes arbeid med egne verdier, holdninger og handlinger for å skape et miljø som legger til rette for vennskap og fellesskap. Vi vet hvilke alvorlige skadevirkninger mobbing og krenkelser kan føre til. Langvarig mobbing kan blant annet føre til depresjon, ulike typer angst, selvbildeproblematikk og skolevansker. På sikt ser det ut til at også de som utøver mobbing kan ha risiko for negativ utvikling. (Idsøe/Roland, Mobbeadferd i barnehagen, s.75.)

UTARBEIDELSE OG VEDLIKEHOLD AV PLANEN

Planen er utarbeidet av en arbeidsgruppe ledet av barnehagetjenesten:

Kristin Granberg - styrer i Bøverbru barnehage

Helen Bjørdal - styrer i Reinsvoll barnehage

Else Marie L. Kristiansen - styrer i Vestrumenga barnehage

Gunn K. Roterud - barnehagesjef

Ellen Tora Hunstad - pedagogisk veileder

Planen vurderes årlig av barnehagetjenesten og eventuell revisjon av planen gjøres i samarbeid med kommunale og private barnehager

LOVGRUNNLAG

Ifølge FN`S barnekonvensjon har barn og unge rett til:

- utvikling, medvirkning, ikke-diskriminering, omsorg, beskyttelse og selvrealisering.
- et oppvekst- og læringsmiljø uten mobbing.

I barnehagelovens formålsparagraf videreføres dette, og barnehagens ansvar fastslås.

Det defineres hvilke verdier som skal ligge til grunn for et godt barnehagemiljø.

Barnehagens verdigrunnlag skal formidles, praktiseres og oppleves i alle deler av barnehagens pedagogiske arbeid.

Barnehageloven § 1: formål

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling.

Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.

Barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. De skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter.

De skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger.

Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap.

Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.

BARNES PSYKOSOSIALE BARNEHAGEMILJØ

Ny Lov om barnehager gjeldende fra 01.01.20 inneholder et nytt kapittel VIII som omhandler barns psykososiale barnehagemiljø:

§ 41 Nulltoleranse og forebyggende arbeid

«Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser. Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.»

§ 42 Plikt til å sikre at barnehagebarn har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø - Aktivitetsplikt

Plikt til å følge med: «Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det.

Plikt til å melde fra: Alle som arbeider i barnehagen skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. I alvorlige tilfeller skal styreren melde fra til barnehageeieren.

Plikt til å undersøke: Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken.

Plikt til å sette inn tiltak: Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.»

§ 43 Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn.

«Dersom en ansatt i barnehagen får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer.

Styreren skal melde fra til barnehageeieren.

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte.

Undersøkelser og tiltak etter § 42 tredje og fjerde ledd skal iverksettes straks.»

HANDLINGSPLANENS MÅL

For å skape gode vilkår for trivsel, må man arbeide helhetlig, langsiktig og systematisk med miljøet og kulturen i barnehagen.

De viktigste faktorene i dette arbeidet er trygge voksne som har kompetanse, mot og vilje til å arbeide forebyggende, til å avdekke og motvirke krenkende handlinger, samt å følge opp at tiltakene virker .

For å skape et godt psykososialt barnehagemiljø må barnehagene:

- Arbeide systematisk og kontinuerlig med miljøet og kulturen i barnehagen.
- Ha en tydelig ledelse som følger opp arbeidet både med forebygging og oppfølging.
- Bruke tid i personalgruppen på refleksjon rundt barnehagens samfunnsmandat og den enkelte ansattes ansvar.
- Samarbeide med foreldre.

Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle handlinger og avgjørelser som gjelder barn i barnehagen

DEFINISJONER

Det har de siste årene vært et økende fokus på mobbing og krenkelser i barnehagen. Det har vært omdiskutert å benytte ordet «mobbing» i barnehagen, men dette er nå et innarbeidet begrep også i barnehagene. Forskningsrapporten «Hele barnet - hele løpet» (2015) viser at mobbing foregår også i barnehagen og samtidig viser det seg at barn som opplever å bli mobbet og utestengt fra fellesskapet, opplever lite støtte fra de voksne i barnehagen.

Krenkelser i barnehagen kan skje på mange måter. Det kan være handlinger fra andre barn eller voksne som gjør at barnet ikke føler at det hører til eller er viktig for fellesskapet. Det kan være at barnet blir holdt utenfor leken og samtalen, eller aldri får leie eller sitte ved sida av noen. Små barn kan dytte, bite og slå. Dette er en del av utviklinga til barn, og er ikke nødvendigvis krenkelser. Men dersom barn gang på gang blir plaga eller erta, må barnehageansatte reagere.

Det psykososiale miljøet i barnehagen består av psykologiske og sosiale forhold, og samspillet mellom dem.

Psykososial helse forbindes med opplevelser av trygghet, mestring, nærhet og livsglede. Tilhørighet og trygghet er avgjørende faktorer for små barns naturlige utvikling, og disse behovene dekkes i stabile, positive relasjoner med andre barn og voksne.

Begrepet **mobbeatferd** blir brukt om barnehagebarns negative handlinger overfor hverandre. Barna prøver seg fram med ulike sosiale strategier. Begynnende mobbeatferd kan føre til etablerte sosiale mønstre hvor det foregår krenkelser også blant små barn.

Direkte mobbing kan være fysisk eller verbal: Dytting, slag, truing, erting, tilrop, latterliggjøring og lignende.

Indirekte mobbing i barnehagen handler ofte om utestengelse fra fellesskapet i lek og aktiviteter: snu ryggen til, la være å svare, kroppsspråk og lignende.

(Dan Olweus og Stein Gorseth)

Krenkelser er et samlebegrep for ord eller handlinger som oppleves negativt. Begrepet omfatter alt fra enkeltstående ytringer eller handlinger, til gjentatte episoder. Krenkelser kan være direkte ord og handlinger, men også baksnakking, utfrysing, ryktespredning eller andre handlinger som gjør at barn opplever utrygghet, ubehag eller ikke føler seg inkludert i fellesskapet. Det kan være både barn og voksne som krenker.

Mobbing defineres på ulike måter, og forståelsen av begrepet er under utvikling.

I denne planen vektlegges følgende definisjon:

Mobbing av barn i barnehagen er handlinger fra voksne og/eller andre barn som krenker barnets opplevelse av å høre til og være en betydningsfull person for fellesskapet. (Lund, 2015 s. 45.)

Denne definisjonen legger vekt på at alle barn har rett til å være en del av fellesskapet, noe som også er nedfelt i rammeplanen.

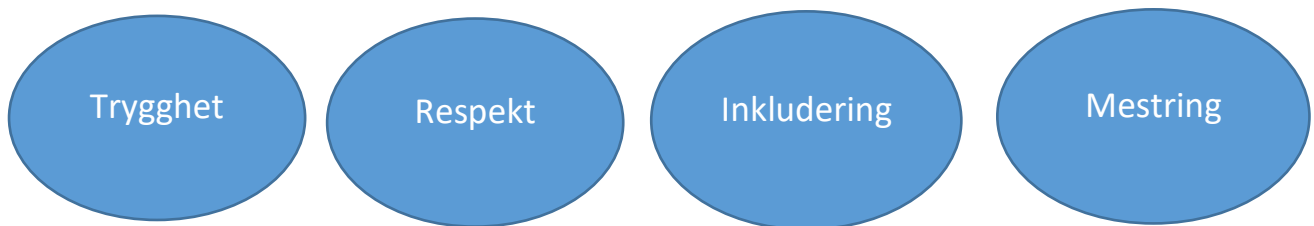
Vi har valgt å bruke begrepet krenkelser videre i planen.

FOREBYGGING - ET GODT BARNEHAGEMILJØ

Krenkelser har dårlige vekstvilkår i en barnehage der voksne stadig våger å stille kritiske og åpne spørsmål til seg selv, samtidig som de styrker alt det relasjonelle arbeidet som fremmer god lek, humor og trygghet. (Helgesen, 2014, s.127.)

Felles verdier i Vestre Toten

Vestre Totens innbyggere har valgt 4 verdier som skal prege alt arbeid med barn og unge i kommunen

De ansatte må bruke tid på å reflektere over hva verdigrunnet betyr for den enkelte barnehage og hvordan verdiene skal formidles, praktiseres og oppleves i barnehagens pedagogiske arbeid.

De 4 verdiene tar opp i seg verdiene som skisseres i rammeplanen og skal ligge til grunn for alt arbeidet i barnehagen.

Et godt barnehagemiljø er preget av:

- Trygghet, tilhørighet og trivsel.
- Inkluderende fellesskap.
- Barns medvirkning.
- Profesjonelle voksne som opparbeider gode relasjoner til og mellom barna.
- Profesjonelle voksne som er gode rollemodeller og veileder barna.
- Barn som tør å vise følelser og gir uttrykk for egne ønsker og behov.
- Barn som lærer å ta hensyn til andre og at egne ønsker ikke alltid kan oppfylles.
- Barn som kan leke og løse konflikter på en adekvat måte

Lek og vennskap

Lek og vennsksrelasjoner er viktig for barns trivsel og forebygger mobbing i barnehagen (Lund et al.2015) For å forstå krenkelser i barnehagen og iverksette tiltak i det forebyggende arbeidet, må personalet ha kunnskap om lek og vennskap.

Lek, vennskap og opplevelsen av å være en del av et felleskap er viktig for alle barn.

Å få delta i lek og få venner er grunnlaget for trivsel og meningsskaping i barnehagen. Vennsksforhold kan være en beskyttende faktor i forhold til krenkelser og det er derfor viktig å ha fokus på lek og vennerelasjoner. Ifølge rammeplanen skal lek ha en framtreddende plass i barnehagen. Et trygt og inkluderende miljø i barnehagen er grunnleggende for at barn utfolder seg i lek.

Barna trenger erfaring med å håndtere konflikter

Interessekonflikter og maktspill oppstår nå og da mellom barna. Hvis barna ikke klarer å håndtere konflikten på egen hånd, kan den voksne bidra som mekler eller støttespiller. Det er viktig å unngå å gi uttrykk for at det er en vinner og en taper. Barn som opplever en vanskelig episode, skal møte en voksen som er trygg, inkluderende og tar godt vare på dem.

Barn som har gjort noe som er uønsket eller uakseptabelt, *skal* oppleve at den voksne ikke fordømmer eller avviser dem, men klart tar avstand fra det de har gjort, og samtidig anerkjenner følelsene deres og viser respekt og varme.

(Fra Barns trivsel - Voksnes ansvar. Veileder fra UDIR- Utdanningsdirektoratet)

PERSONALET

Det er de voksne som har ansvaret for barns trivsel og det er alltid de voksne som har ansvaret for relasjonene i barnehagen.

«Personalet skal være støttende til stede når barna bygger relasjoner, deltar i samspill og tilegne seg og videreutvikle ferdigheter som gjør samhandlingen mellom dem trygg og positiv» (UDIR)

De voksne er ansvarlige for at alle barn opplever at de er viktige, at de blir sett og hørt og at de får være med i lek.

Det viktigste for å forebygge og oppdage krenkelser er å ha voksne som tør å se hva som foregår.

Rammeplanen fastslår at personalet skal:

- støtte barn i å sette egne grenser, respektere andres grenser og finne løsninger i konfliktsituasjoner
- forebygge og stoppe diskriminering, krenkelser og hindre uheldige samspillsmønstre

Personalet må reflektere rundt krenkelser i barnehagen og dette temaet må være jevnlig på dagsorden. Refleksjon rundt de voksnes tilstedeværelse og organisering av barnehagedagen er viktig.

Det er de voksnes ansvar å skape et inkluderende miljø i barnehagen, der alle barn føler at de hører til, opplever vennskap, glede og opplevelsen av å være en del av fellesskapet.

[Dette arbeidet vil være den viktigste forebyggingen av krenkelser.](#)

Voksenrollen i en barnehage med et godt psykososialt miljø innebærer:

- Å skape et trygt og samtidig utfordrende sted for vennskap og aktiv deltakelse i fellesskapet.
- Å arbeide med sosial kompetanse på ulike måter i barnegruppa.
- Å ikke ignorere, avvise eller favorisere barn.
- Å ha fokus på barnas positive sider og egenskaper.
- Å se barnet og prøve å forstå hva de tenker og føler, og hva som ligger bak handling eller ytring.
- Å anerkjenne barnas opplevelser i møter med andre, bidra til refleksjon og støtte barnas endrings- og utviklingsprosesser.
- Å være empatisk, deltakende og ha god relasjonskompetanse.
- Å veilede og være støttende til stede når barna deltar i samspill og utvikler sin relasjonskompetanse.
- Å si ifra, stoppe og beskytte barn mot voksne som krenker eller mobber.

Den voksne er modell for barns møte med andre. Personalets forståelse av barn og barns atferd er grunnlaget for hvordan den voksne ser, reflekterer, handler og evaluerer egen praksis. Det er personalets holdninger som ligger til grunn for de handlinger som utføres.

Gode rollemodeller snakker ikke nedsettende til eller om andre, verken barn, foreldre eller kolleger.

Å være en god rollemodell innebærer:

- Å behandle barna med respekt og toleranse.
- Å snakke positivt med og om alle barn.
- Å synliggjøre at hver og en har verdi i seg selv, og at alle har rett til å ha egne meninger.
- Å være spesielt bevisst på hva man sier, og hvordan man snakker til hverandre når barn er i nærheten.
- Å være tydelig, varm og omsorgsfull.

Voksnes bevissthet om egen væremåte er viktig for å være positive forbilder for barna.

Innsatsen for å skape et inkluderende miljø med gode samhandlingsmønstre er arbeid som krever kontinuerlig innsats av alle over tid. For å sikre at arbeidet blir systematisk og langsiktig, er det viktig å synliggjøre arbeidet i barnehagens planer.

Personalet må vurdere arbeidet jevnlig gjennom refleksjon rundt egne holdninger og verdier. De må også reflektere rundt praktiseringen av barnehagens verdigrunnlag.

Samarbeid for et godt barnehagemiljø innebærer:

- Systematisk observasjon av og refleksjon rundt enkeltbarn og barnegrupper.
- Systematisk observasjon av og refleksjon rundt egen praksis.
- At det brukes tid i ulike møtefora til å snakke om og reflektere over voksenrollen i lys av grunnleggende verdier og ny kunnskap.
- Jevnlig refleksjon rundt faglige og etiske problemstillinger.
- Heve personalets kompetanse på nyere forskning om mobbing. Hele personalet har et ansvar i møte med kolleger som krenker barn.

Alle i personalet har et ansvar for å si ifra, stoppe det som skjer og beskytte barn.

Styrer har det overordnede ansvar for å veilede personalet, og sørge for at det er rutiner for oppfølging slik at barna blir beskyttet.

Alle ansatte har ansvar for å gripe inn og tenke mer på barnas rett til beskyttelse fra voksne som krenker, enn på kollegiale problemstillinger.

For å få til dette er det viktig at barnehagen arbeider aktivt med tilbakemeldingskultur.

God tilbakemeldingskultur innebærer:

- Gjensidig åpenhet og støtte i personalet.
- Et inkluderende arbeidsmiljø der alle verdsettes og får ytre sin mening.
- Aksept for at alle kan gjøre feil.
- Trygghet i personalet, slik at alle tør å melde fra om uheldig eller uakseptabel oppførsel.
- Jevnlig trening på å gi og få både positive og negative tilbakemelding.

Voksne kan også krenke barn

Voksne kan også bidra til å krenke barn gjennom væremåte, ord og handlinger. Kunnskap og bevissthet rundt egen væremåte og hvordan man er som rollemodell er viktig.

Barn kan oppleve forskjellsbehandling i måten den voksne møter dem på, snakker med dem og inkluderer dem i aktiviteter. Barn skjønner raskt når noen foretrekkes framfor andre. Bruk av ord, kallenavn eller å kalle barn negative ting er eksempler på verbal krenkelser. Bruk av ironi eller latterliggjøring skader barns selvbilde og kan gjøre barnehagedagen utrygg og utrivelig for den enkelte. Det kan også være svært ødeleggende for miljøet i gruppa som helhet.

Måten vi velger å snakke med og til barn på, har derfor stor betydning for hvordan de oppfatter seg selv i samspill med sine omgivelser. Dette er erfaringer som de tar med seg og bruker i den videre formingen av sitt eget bilde av seg selv.

De voksne i barnehagen skal jevnlig og systematisk reflektere over seg selv i samspill med barn, og hvordan deres relasjoner med barna er.

Personalet skal ivareta barna, sikre at de blir en del av et inkluderende og trygt fellesskap, og arbeide for at dagens barnehagebarn verken skal oppleve å bli krenket, eller kommer til å krenke andre i fremtiden.

FORELDRESAMARBEID

Det er barnehagens ansvar å legge til rette for et foreldresamarbeid som bidrar til å forebygge krenkelser.

Foreldrene skal tas med i barnehagens arbeid for et godt psykososialt miljø, både gjennom informasjon og medvirkning. Barnehagen skal legge til rette for en dialog preget av åpenhet og likeverd.

Foreldre skal kunne være sikre på at barnehagen tar umiddelbart kontakt med dem dersom de opplever at deres barn er involvert i en uønsket hendelse.

Det skal være lav terskel for å melde fra til barnehagen dersom foreldre opplever endret atferd eller mistriksel hos barnet sitt

Foreldrene skal være trygge på at bekymringen tas på alvor.

Barnehagen og hjemmet har et felles ansvar for at krenkelser ikke får utvikle seg i barnehagen.

Foreldrene er barnas viktigste rollemodeller og må være bevisste på hva de sier og hvordan de uttrykker seg når det er barn til stede. Det å bli sett, møtt, anerkjent og respektert, innebærer gjensidig forpliktelse mellom barnehage og hjem.

Det er et felles ansvar å forebygge krenkelser.

HVA GJØR VI NÅR KRENKELSER OPPSTÅR?

Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen **snarest undersøke saken**.

Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes **egnede tiltak**, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering.

Barnehagen skal lage en **skriftlig plan** når det skal gjøres tiltak i en sak.

Planen skal inneholde:

- a) Hvilke problemer tiltaket skal løse
- b) Hvilke tiltak barnehagen har planlagt
- c) Når tiltakene skal gjennomføres
- d) Hvem som skal gjennomføre tiltakene
- e) Når tiltakene skal evalueres

Skjerpet aktivitetsplikt:

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren.

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte.

HVORDAN AVDEKKE KRENKELSER?

Krenkelser i barnehagen kan være svært vanskelig å avdekke og det er viktig at personalet har fokus og kompetanse.

- Observere og kartlegge samspill barn - barn og barn - voksen i lek og hverdagsituasjoner.
- Barneintervju eller hverdagssamtale med barn, lytte til deres egen opplevelse.
- Oppfordre barn til å si ifra til personalet om uakseptabel atferd, og møte dem med anerkjennelse hvis det skjer.
- Oppfatte tidlige signaler på krenkelser ved hjelp av kunnskap og bevissthet rundt negative atferdsmønstre.
- Bli godt kjent med barna og legge merke til hvordan de har det, oppdage endringer og finne mulige årsaker til disse.
- Observere og reflektere over personalets atferd i lys av felles verdier og holdninger.
- Personalet diskuterer og reflekterer over kultur/ukultur i barnegruppen.

HVORDAN FØLGE OPP KRENKELSER?

Styrer må sikre at alle ansatte til enhver tid er bevisst sin rolle og sitt ansvar når det skjer krenkelser. Dette gjelder både hvilke holdninger som reflekteres i personalets arbeid, og hvilke handlinger som faktisk utføres.

Videre må barnehagen ha et system for oppfølging som alle ansatte er kjent med og bruker. Dersom ansatte får kunnskap eller mistanke om at et barn ikke trives, blir krenket eller utsatt for uakseptabel oppførsel, skal barnehagens system for oppfølging umiddelbart iverksettes.

- Nulltoleranse: Personalet skal gripe inn og stoppe mobbing og krenkelser.
- Det må være tydelig at det er negative handlinger man ikke aksepterer, barnet er like verdifullt.
- Rette oppmerksomheten mot hvordan den andre har det.
- Samle informasjon, reflektere, vurdere og dokumentere. Eks. hvem er involvert, hva har skjedd, hvordan har personalet handlet?
- Informere pedagogisk leder, ev. styrer. Disse har hovedansvar for videre oppfølging.
- Samtale med barn eller voksne som er involvert og følge opp med adekvate tiltak.
- Involvere aktuelle foreldre. Barn og foreldre kan også komme med forslag til tiltak.
- Personalet informeres og er ekstra tett på barna en tid.
- Følge opp de tiltakene som er iverksatt og evaluere etter plan.
- Oppfølgingsamtaler med involverte barn, foreldre og ansatte

KILDER

LOVVERK

- Lov om barnehager (barnehageloven)
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (rammeplanen)
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/>
- FNs konvensjon om barnets rettigheter (barnekonvensjonen)
<https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/barnekonvensjonen>

GRUNNLAGSDOKUMENT OG VEILEDERE

- Utdanningsdirektoratet. (2012). Barns trivsel - voksnes ansvar: Forebyggende arbeid mot mobbing starter i barnehagen. Oslo
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/stottemateriell-til-rammeplanen/trivselsveileder/>
- UDIR`s nettside om barnehagemiljø
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/barnehagemiljo/>
- Sandefjord kommunes plan for et godt psykososialt miljø.

